

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Лисенко Світлана,

к.е.н., доцент

Терещенко Валерія,

студентка

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

м. Луцьк, Україна

svitlana.lysenko.eoo@donntu.edu.ua

Вступ. / Introductions. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти суверенної України, відлік якої починають 24 лютого 2022 року, має свій справжній початок у 2014 році. Це на власному досвіді відчули територіальні громади Донеччини, які страждають від війни вже дев'ятий рік. З одного боку, така ситуація додає проблем із функціонуванням сфери життєзабезпечення населення, що мешкає у районах, наближених до зони бойових дій. А з іншого боку, такі територіальні громади на теперішній момент вже мають досвід роботи у воєнних умовах.

З початку повномасштабної фази війни однією з найнагальніших проблем стало забезпечення людей житлом, оскільки житло є базовим правом кожної людини. Багато українців змушені були покинути власні оселі і переміститися у більш безпечні місця. Так, за даними віцепрем'єр-міністерки з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Ірини Верещук в Україні наразі обліковано 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб, однак їх реальна кількість становить майже 7 млн осіб [1]. Багато хто з внутрішніх переселенців, які виїхали із зони бойових дій, перебувають на території громад Донеччини, що знаходяться у відносному тилу, хоча і ці міста і села час від часу зазнають ворожих артилерійських і ракетних обстрілів. Забезпечення базовими умовами життя таких людей, так само як і збереження максимально можливого рівня комфорту комунальних послуг є компетенцією міських військово-цивільних адміністрацій і органів державної влади. Велику допомогу населенню надають міжнародні та українські волонтерські і благодійні організації, фонди тощо.

Важливу роль в організації функціонування територіальних громад в умовах війни відіграє також громадянське суспільство, згуртоване на місцевому рівні. Отже, дослідження проблем діяльності комунальних підприємств територіальних громад, що безпосередньо або опосередковано стикаються з наслідками збройної агресії РФ проти нашої держави, а також шляхів їхнього вирішення, є актуальним науковим і практичним завданням, яке стоїть перед органами державного управління і місцевого самоврядування, самоорганізації населення, місцевого бізнесу в Україні тощо.

Мета роботи. / Aim. Актуальність досліджуваних питань зумовила мету даної роботи, яка полягає у тому, щоб проаналізувати стан комунальної сфери на прикладі територіальної громади Донецчини і окреслити можливі перспективи забезпечення базових потреб мешканців в умовах воєнного стану.

Матеріали та методи. / Materials and methods. В даному дослідженні розглянуто діяльність комунального підприємства «Комунальник м. Селидове» Донецької області України. Для досягнення поставленої мети в роботі було використано сукупність розрахунково-аналітичних методів дослідження, таких як методи порівняння, деталізації, абстрагування, групування та ін., графічні і табличні методи аналізу, залучалися результати експертних оцінок.

Інформаційними джерелами даного дослідження стали законодавчо-нормативні акти, спеціалізовані аналітичні звіти, електронна система публічних закупівель Prozorro, матеріали досліджуваного підприємства, програма соціально-економічного розвитку м. Селидове Донецької області.

Комплекс законодавчих і нормативно-правових актів, за допомогою яких регулюється діяльність підприємств житлово-комунальної сфери, містить Конституцію України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про житлово-комунальні послуги», «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», «Про теплопостачання», «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», «Про гаряче водопостачання», «Про питну воду та питне водопостачання», «Про

приватизацію державного житлового фонду», «Про відходи», Житловим Кодексом та ін.

Результати та обговорення./Results and discussion. Відповідно до рішення Селидовської міської ради Донецької області України від 16.05.2017 комунальне підприємство «Комунальник м. Селидове» є комунальним унітарним комерційним підприємством, створеним на базі відокремленої частини комунальної власності територіальної громади міста Селидове. Воно є юридичною особою і його майно знаходиться у комунальній власності територіальної громади та закріплено за підприємством на правах господарського відання. Контроль за ефективним використанням та збереженням майна здійснює власник майна безпосередньо або через уповноважений орган відповідно до Статуту та законодавчих актів України.

Важливими для налізу сучасного стану комунальних підприємств є акти, що ухвалено після широкомасштабної агресії РФ проти України. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2022 р. № 206 «Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану» заборонено припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг населенню у разі їх неоплати або оплати не в повному обсязі до припинення чи скасування воєнного стану в Україні. Очевидно, що таке рішення було ухвалено з метою соціального захисту українського народу, але це спричинило значне зменшення джерел фінансування діяльності комунальних підприємств. Але це не звільняє громадян сплачувати за житлово-комунальні борги попередніх періодів. Така заборгованість населення є значною для Селидовської громади і станом на 01.09.2021 складала усього: 133,0 млн. грн., в тому числі: теплопостачання – 59,1 млн. грн, водовідведення та водозабезпечення - 21,5 млн. грн, вивезення твердих побутових відходів – 3,7 млн. грн, газ – 48,7 млн.грн.

З іншого боку, Українська держава намагається підтримати територіальні утворення, які прийняли переміщених осіб на своїй території. 11 березня 2022 року КМУ ухвалив Постанову № 261 щодо відшкодування комунальних витрат бюджетам громад, які безкоштовно прийматимуть переселенців [2].

Відшкодуванню підлягають всі витрати, які пов'язані з теплопостачанням, водопостачанням, водовідведенням, газопостачанням, постачанням електроенергії, купівлею дров, пелет, вугілля тощо [3]. Як видно з рис.1, основними видами діяльності КП «Комунальник м. Селидове» є надання транспортних послуг; збирання, оброблення і видалення безпечних відходів; надання в оренду нерухомого майна; обслуговування електричного устаткування; ландшафтні послуги; будівельні роботи тощо.

81.29	•Інші види діяльності із прибирання
43.31	•Штукатурні роботи
96.09	• Надання інших індивідуальних послуг, н.в.і.у.
96.03	•Організування поховань і надання суміжних послуг
82.99	•Надання інших допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у.
81.30	•Надання ландшафтних послуг
77.39	•Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.
68.20	•Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
49.41	•Вантажний автомобільний транспорт
49.31	•Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення
43.99	•Інші спеціалізовані будівельні роботи, н.в.і.у.
33.14	•Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування
43.29	•Інші будівельно-монтажні роботи
43.22	•Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування
43.21	•Електромонтажні роботи
43.11	•Знесення
42.99	•Будівництво інших споруд, н.в.і.у.
42.11	•Будівництво доріг і автострад
39.00	•Інша діяльність щодо поводження з відходами
38.21	•Оброблення та видалення безпечних відходів
38.11	•Збирання безпечних відходів

Рис.1. Види діяльності КП «Комунальник м. Селидове»

Тому такі урядові рішення мають безпосередній вплив на фінансову спроможність комунальних підприємств, в тому числі і Селидовської громади, яка наряду з іншими вільними містами Донеччини приймає внутрішньо переміщених осіб із зони, де точаться бої.

Разом із тим, як видно з даних, наведених в табл.1, в якій відображено витрати на реалізацію заходів програми економічного та соціального розвитку Селидовської міської територіальної громади за 2021-2022 роки в житловому господарстві та комунальній інфраструктурі, у довоєнний період на 2022 рік було заплановано 39 заходів, що більше попереднього року на 7,7%.

Таблиця 1

Фінансове забезпечення заходів у секторі житлового господарства та комунальної інфраструктури за 2021-2022 роки, тис. грн.

Назва	2021	2022
Кількість заходів, всього	36,0	39,0
Витрати на реалізацію, всього	16817,6	31549,0
у тому числі за рахунок коштів:		
державного бюджету	0,0	0,0
місцевих бюджетів		
обласного бюджету	0,0	0,0
районного, міського, селищного, сільського бюджету	16030,0	16274,0
підприємств	0,0	0,0
інших джерел	787,6	15275,0

Зростання фінансування цих заходів передбачено на 87,6% у 2022 році порівняно із 2021 роком. Джерелами фінансування є місцеві бюджети, а саме районний, міський, селищний, сільські бюджети Селидовської територіальної громади та інші джерела. Однак, через розпочату неспровоковану збройну

агресію РФ проти України відбулося значне коригування планів щодо фінансування комунальної сфери. Так, якщо фактично за 2021 рік чистий фінансовий результат КП «Комунальник м. Селидове» становив 62,3 тис. грн. проти аналогічного планового показника 1078,7 тис. грн., то на 2022 рік заплановано отримання чистого фінансового результату на суму 268,8 тис. грн. Інформація згідно із стратегічним планом розвитку громади вказує на отримання збитків за дев'ять місяців 2022 року 458,2 тис. грн. Отже, діяльність комунального підприємства «Комунальник м. Селидове» є збитковою у часі війни, що значно зменшує можливості надавати базові послуги, які забезпечують життєдіяльність громади і допомагають вистояти місцевим мешканцям і внутрішньо переміщеним особам у супротиві руйнівній російській агресії.

Висновки./Conclusions. На даний час фінансовий стан комунального підприємства є критичним через низку причин не тільки економічного, але й безпекового і політичного характеру. Серед економічних причин найвагомішими є податкове навантаження, заборгованість населення і юридичних осіб за комунальні послуги. Брак фінансування призводить своєю чергою до несвоєчасної виплати заробітної плати працівникам комунальних підприємств, які під час війни виконують роботи із відновлення зруйнованого або пошкодженого від російських ударів житла та іншого майна. Негативним наслідком ситуації, що склалася, є також неякісне надання послуг комунальним підприємством, неможливість через дефіцит коштів придбати необхідну техніку, якісні матеріали тощо.

Шляхи розв'язання проблем із наповненням джерел фінансування житлово-комунальної сфери сьогодні лежать у площині надання державної допомоги, міждержавного фінансування та налагодження зав'язків очільників територіальних громад із міжнародними організаціями, волонтерськими центрами, благодійниками і представниками вітчизняного та світового бізнесу, які згуртувалися сьогодні у підтримці України в її боротьбі за своє існування і свободу. Перспективами розвитку комунального сектору після нашої перемоги

слід вважати подальшу трансформацію діяльності територіальних громад на основі новітніх технологічних і ефективних управлінських рішень, створення системи smart city, а також впровадження передового досвіду українських громад у сфері цифровізації і, особливо, цифрової безпеки.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

1. У Мінреінтеграції розповіли, скільки в Україні зареєстровано переселенців. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/07/novyna/suspilstvo/minreintehracziyi-rozpovily-skilky-ukrayini-zareyestrovano-vnutrishno-peremishhenykh-osib> (дата звернення: 04.03.2023).
2. Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.03.2023).
3. Уряд відшкодує комунальні витрати бюджетам громад, які безкоштовно прийматимуть переселенців, – Олексій Чернишов. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/uryad-vidshkodye-komunalni-vytraty-byudzhetam-gromad-yaki-bezkoshtovno-pryjmatymut-pereselencziv-oleksij-chernyshov/> (дата звернення: 04.03.2023).